

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Is er iemand bij u ziek?

Proeve van exegese van Jac. 5 : 14—20 (N.V.)

„Is er iemand bij u ziek? Laat hij dan de oudsten der gemeente tot zich roepen, opdat zij over hem een gebed uitspreken en hem met olie zalven in de naam des Heren. En het gelovige gebed zal de lijder gezond maken, en de Here zal hem oprichten. En als hij zonden heeft gedaan, zal hem vergiffenis geschonken worden. Belijdt daarom elkander uw zonden en bidt voor elkander, opdat gij genezing ontvangt. Een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel (S.V.) Elia was slechts een mens zoals wij en hij bad een gebed, dat het niet regenen zou, en het regende niet op het land, drie jaar en zes maanden lang; en hij bad opnieuw, en de hemel gaf regen en de aarde deed haar vrucht uitspruiten. Mijn broeders, indien bij u iemand van de waarheid afdwaalt, en een ander brengt hem tot inkeer, weet dan, dat wie een zondaar van zijn dwaalweg terugbrengt, diens ziel van de dood zal behouden en tal van zonden bedekken.

Het is een vreemd geval met deze pericoop uit Jacobus' brief.

Alle gebedsgenezers smeden uit deze teksten een welkom wapen tegen de kerk en haar ambtsdragers: u bidt niet recht, want anders zouden uw zieken genezen; en: wie waarlijk gelooft, behoeft niet ziek te zijn.

Maar de roomse kerk neemt deze zelfde teksten en bouwde er haar theorie over het sacrament van het laatste oliesel op, verbonden met biecht en absolutie.

De één zegt op grond van deze tekst: 't is tijd voor de gezondbidder. De ander, op grond van dezelfde tekst: haastig naar de priester, want 't is tijd voor de doodbidder.

De gebedsgenezer wijst op Jac. 5 en verzekert: doe dat, en gij zult leven. Maar Rome beweert even zelfverzekerd: doe dat want gij gaat sterven. En, afgezien van andere exegetische mogelijkheden, constateren we alvast: uitgaande van een bepaald standpunt, kan men een tekst laten zeggen wat men wil!

Intussen tekent, lang geleden, Jacobus' lezers — de twaalf stammen in de verstrooiing — zich heus niet het hoofd gebroken hebben over de markante mogelijkheden van exegese. Zij hebben bijv. best begrepen waarom Jacobus in één adem schreef over **ziekte** en **zonde** (vs 15 en 16) zelfs ménigte van zonden (vs 20).

Dat was niet, omdat de Here om bepaalde zonden de gemeente met ziekte geslagen had; op deze wijze legt Jacobus geen verband tussen beiden, in tegenstelling tot Paulus die de Corinthiërs onderhoudt over hun zeer onbehoorlijke avondmaalsviering en dan in die bepaalde situatie wél verband legt: dáárom zijn er onder u velen zwak en ziekelijk en er ontslapen niet weinigen! (1 Cor. 11 : 30, vgl. H. Cat. antw. 82).

Maar Jacobus spreekt kennelijk over zonden, die tijdens ziekte zich openbaarden en genezing verhinderden omdat ze onbeleden bleven.

Welke zonden waren dat dan?

We kunnen dat opmaken uit de vermaningen die Jacobus uitdeelt. Het alternatief is immers: men riep NIET de oudsten der gemeente, om te bidden; men liet zich NIET zalven in de naam des Heren; men beleed elkander NIET zijn zonden. Anders gezegd:

er was een afdwaling van de waarheid (vs 19) wat met zich meebracht of inhield: menigte van zonden (vs 20) ¹⁾.

Maar als deze zieken (of hun verwanten) nu NIET deden wat Jacobus hun blijkbaar gebiedend moest voorhouden, wat deden ze dan wél? Eén opvatting is: „vermoed kan worden, dat het gewone euvel aanwezig was, alles zoeken in en verwachten van de lichamelijke weg, de ziel er buiten laten, Jacobus wijst op geestelijke zorgen” ²⁾. Deze diagnose klopt echter wél op onze moderne tijd maar is voor de tijd van Jacobus toch te neutraal. Dominee en dokter zijn voor velen nú de resp. symbolen van „geestelijke” en „lichamelijke” bijstand: de één is er voor je ziel en de ander voor je lichaam, om 't even of de dokter nu „christelijk” is of niet. Maar wat we voor de tijd van Jacobus scherp in 't oog moeten houden is dit alternatief: men wendde zich óf tot de ouderlingen der gemeente, de van Christus' wege aangestelde ambtsdragers óf men leverde zich zelf uit aan de HEIDENEN! Aan een dokter, zegt u? Ja, maar dan aan een heidense dokter. De mogelijkheid dat er allerwegen in die verstrooiden-gemeenten christen-dokters (zoals Lucas de medicijnmeester bijv.!) te consulteren waren, is zo gering dat we haar veilig kunnen uitsluiten. ³⁾ En de tussen-mogelijkheid: in geval van ziekte NIEMAND er bij halen wordt zelfs... door de satan verworpen: ...al wat iemand heeft, zal hij geven voor zijn leven! (Job 2 : 4). Er zal wel niemand ziek op bed zijn blijven liggen om kalm en gelaten de dood af te wachten, zonder ook maar ergens een poging te doen om genezing te verkrijgen. We mogen dus veilig aannemen: men liep naar de heidense dokter. Is dat dan verkeerd? Daarover zo dadelijk meer. Want eerst moeten we er terdege op wijzen dat een heidense dokter niet hetzelfde is als onze „neutrale” dokter, die „nergens aan doet”.

Heidens wil voor die tijd niet zeggen: a-religieus, on-godsdienstig, maar juist omgekeerd: een heidense dokter is een afgodendienaar, een veelal godsdienstig mens, een gelovige, één die gelooft in de macht van zijn goden om te genezen. Eén van die geneeskrachtige goden uit de griekse en hellenistische wereld bijv. is ons nog steeds bekend: Asclepios, wiens symbool te vinden is op elke doktersauto; een dokter noemen we nog wel aesculaap. Achter de figuur van de heidense dokter doemt dus op de bonte religie van het toenmalig heidendom, haar cultus, tempels, priesters, toverspreuken, offers en wat dies meer zij. En onder dat „dies meer” kan men rustig rekenen: een ménigte van zonden. Geen zonden in heidense oogen; want wat zich in de tempels zoal aan onbehoorlijks afspeelde, was alles religieus getint. aanvaardbaar, geboden zelfs, en blijvend binnen

¹⁾ O.i. vormen de verzen 13—20 een gesloten geheel en zijn vs 19 en 20 evenmin als de overige verzen losse, op zichzelf staande opmerkingen. Vs 13 figuurlijk dan als een soort algemeen opschrift, met deze inhoud: in geval van leed (geestelijk of lichamelijk lijden, ziekte): bidden, altijd de HERE om hulp vragen; in geval van blijdschap (verhoring van 't gebed, verlost worden van 't leed): altijd de HERE daarvoor danken, openlijk de lof des HEREN verkondigen.

²⁾ F.W. Grosheide, Comment. Bottenburg, a.l.

³⁾ Al was 't alleen maar om de vroege datering van deze brief (43 of 44 na Chr.?). Om die tijd bestaat de kerk nog practisch alleen uit Joden-christenen; op een betrekkelijk klein getal gelovigen is zo'n veronderstelde overvloed van gelovige „medicijnmeesters” onaannemelijk.

UIT DE INHOUD:

<i>Is er iemand bij U ziek</i>	E. R. P.
<i>Calvijn over kerkscheuring (II)</i>	C. V.
<i>Bekering 2</i>	H. J. J.
<i>Economische wetten ten leven?</i>	H. W. de J.
<i>„Samenspreken”</i>	C. S.
<i>Kritische Krabbels</i>	Frater
<i>Persschouw</i>	C. V.
<i>Van hier en ginds</i>	
<i>Studenten-congres</i>	J. G.
<i>Kerknieuws</i>	

de perken van het toenmalig fatsoen.

Voor een christen echter staan de zaken anders — hij heeft niet te rekenen naar algemeen geldende normen van fatsoen, vastgelegd in de „publieke opinie”, maar naar de éne norm van Gods woord en wet. Geen heiden zou een zieke christen er scheef om aankijken als hij zijn heil zocht bij dokter en priester, en deed wat hem daar ter genezing voorgeschreven werd. Maar Jacobus, dienstknecht van Jezus Christus denkt er anders over: afdwaling van de waarheid, ménigte van zonden. ⁴⁾ Hij ziet hoe deze mensen van huis en haard verjaagd, verstrooid, in den vreemde ten onder dreigen te gaan; losgeslagen van hun beschermend milieu, dreigen ze ook los te slaan van de hun gepredikte waarheid. Wat des te gereder geschieden kon omdat op het punt van eenheid onder die verstrooiden nogal het een en ander ontbrak: in plaats van elkaar vast te houden waren de gemeenten op zijn minst tegen zichzelf verdeeld door ernstige sociale tegenstellingen (cp. 2; 5 : 1—6).

Daarmee is overigens niet gezegd dat het toen of nu verboden zou zijn naar een niet-christelijke dokter te lopen. Dan „zou men wel uit de wereld moeten gaan” (1 Cor. 5 : 9, 10). Maar het punt waar het in zo'n geval op aankomt is of men „van de waarheid afdwaalt”, in arren moede zijn toevlucht neemt tot afgodendienst en bijgelovige practijken, of een christen „voor Gods aangezicht” (eerste gebod) iets anders heeft of verzint waarop hij zijn vertrouwen stelt, wanneer het gebed om genezing niet aanstonds verhoord lijkt te worden.

We menen te mogen aannemen dat op dit punt — zonde tegen het eerste gebod — Jacobus zijn waarschuwend vermaning laat horen. Jacobus prijst de kerk aan vanwege de door Christus geschonken **ambtelijke verzorging**, en niet omdat zij hét moderne genezingsinstituut bij uitstek zou zijn. De kerk fungeert niet als ziekenhuis, waar ambtsdragers als dokters op art. 8 kunnen optreden en waar men zonder de noodzaak van het diagnose-stellen voor alle zieken en ziekten één onfeilbaar medicijn heeft: het gebed! Jacobus schrijft: roep de oudsten der gemeente — dat zijn zij, die door de Here der kerk aangesteld zijn om Zijn volk onder alle denkbare omstandigheden, dus óók in geval van ziekte, te troosten, te leiden en te vermanen met zijn rijke woord: de enige troost in leven en sterven. Jacobus bedoelt dus niet: is iemand ziek, roep dan wél de dominee, en

⁴⁾ En dat nog afgezien van de vaak dé-sastreuze gevolgen van de heidense tempelcultus: verbreiding van venerische ziekten door de z.g.n. tempelprostitutie bijv.

niet de dokter, maar zijn verweer is tegen de afgodendienst en daarom heet het: roep in elk geval de oudsten der gemeente, opdat zij over de zieke een gebed uitspreken.

Het vertrouwen van deze afgedwaalden moet teruggeleid worden naar de Here Jezus Christus van Wie zij **alléén** in ziekte en nood uitkomst moeten verwachten. Vandaar in de volgende verzen: **HET GELOVIG GEBED** zal de lijder gezond maken, en **DE HERE** zal hem oprichten.

Het gelovig gebéd — en niet de toverspreuken en dergelijke van een heidense priester; de Hére — niet Asclepios of welke god ook. Men lette op het accent, dat in deze zinnen gelegd dient te worden, want juist de zgn. gebedsgenezers hebben er een handje van het accent zó te verleggen, als zou Jacobus beoerd hebben: hij zál (in ieder geval) genezen worden — als zou Jacobus niet geweten hebben dat het uiteindelijk ieder mens gezet is eenmaal te sterven. De opziener van Jeruzalems gemeente heeft niet anders willen zeggen dan: de **HERE** zij en blijve uw toevlucht, Hij alléén is uw Verlosser: hij was heus geen ketter, geïnfecteerd door het moderne perfectionisme van de gebedsgenezers die beweren: een christen behoéft niet ziek te zijn!

Is het dan ook een deel van de ambtelijke verzorging dat de oudsten der gemeente de zieken „met olie zalven in de naam des Heren”? (vs 14, vgl. ook Marc. 6 : 13).

Laten we beginnen met vast te stellen, dat olie een veelgebruikte medicijn of een voornaam bestanddeel van veel medicijnen uit de toenmalige apotheek was; zo staat het bijv. te boek in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan Luc. 10 : 34, en eveneens in Jes. 1 : 6. Deze tekst sluit dus niet „het gebruik der middelen” uit, maar deze verklaring van olie als alledaags medicijn of opwekkingsmiddel (zoals onze eau de cologne of vlugzout) is vanwege haar vanzelfsprekendheid in geval van ziekte o.i. de eerste aangewezen. En zal dus de heidense dokter c.q. priester zijn zieken gezalfd hebben bijv. in de naam van Asclepios, onder het motto: geen verering — geen genezing, **Asclépios** kan u redden, daar hebben de oudsten der gemeente de waarheid van het evangelie te handhaven ook in die nieuwe heidense omgeving waarin de verstrooiden terecht zijn gekomen: zalven in de naam des **Heren**. Anders gezegd: ook dit woord moet **antithetisch** verstaan worden. Hier had dus hetzelfde plaats als wanneer in onze tijd een dominee aan het bed van een zieke, met het volle gezicht op de poeders, pillen, drankjes en versterkende middelen op het nachtkastje, die zieke ambtelijk herinnert aan het feit dat alleen als de Hére het wil zulke middelen herstel zullen brengen en met de zieke daarom dan ook bidt.

In die zin was dus ook het zalven met olie in de naam des Heren een doeltreffend deel van de ambtelijke verzorging, in zoverre als de aandacht van de zieke weer gevestigd werd in een heidense omgeving en gedachtenwereld op de hun gepredikte Christus.

Nu voorziet Jacobus een tegenwerping van sommige zieken. Als we nu gezondigd hebben, afgedwaald zijn van de waarheid, ons voor heidense praktijken en afgodendienst geleend hebben — kunnen en mogen en willen de oudsten der gemeente dan nog wel met ons bidden en ons in de naam van de Here zalven?

Is de weg tot de Here door ons dan niet onherstelbaar opgebroken?

En nu gaat blijken hoe doeltreffend de ambtelijke verzorging, en hoe rijk de boodschap is die de oudsten mogen brengen: ook, zelfs indien iemand gezondigd mocht hebben — het zal hem vergeven worden. Beter medicijn voor het geplaagde geweten van een in zonde gevallen zieke, die wellicht sterven moet, maar zó niet sterven kan, is er toch niet? Het zal hem vergeven worden, schrijft Jacobus, in de stellige zekerheid van een dienstknecht des Heren die de onvergankelijke trouw van zijn Meester kent. Dit woord der kerk is balsem in de wonden van een terneergeslagen ziel.

Máár — wil deze vergiffenis, deze rustigmakende troost ontvangen en genoten worden, dan mogen die zonden voor de straks biddende ambtsdragers niet verzwégen worden: belijdt daarom elkander uw zonden en bidt voor elkander, opdat gij genezing ontvangt (vs 16). Zonder schuldbelijdenis kan er niet **recht** gebeden worden, dat is te zeggen: wel door de oudste, maar niet door de patiënt. Het gebed wordt verhinderd. Wie zijn schuld

achterhoudt, staat niet recht voor God, kan niet met volledige overgave zich tot de Here om hulp wenden, zijn geloof moet hier wel stokken. Ook het volmaakte gebed is niet volmaakt zonder het „en vergeef ons onze schulden...” het zou een opzettelijk passeren zijn van de enige Deur tot de Vader (van wie iedere gave, goed, geschenk — en dus ook de genezing is, Jac. 1 : 16) n.l. Jezus Christus.

Inderdaad: een krachtig gebed des **rechtvaardigen**, vermag veel. Dat is te zien aan het eerste het beste voorbeeld uit de kerk van alle eeuwen: Elia (vs 17, 18). Wónderen kan God doen op het gebed; Zijn arm is nimmer verkort. Waarbij te bedenken valt dat Elia niet voor het voetlicht gehaald wordt in de kwaliteit van wonderdoener — een útzondering onder de mensen, maar juist als „een mens van gelijke bewegingen als wij”, een gewoon mens, een mens met zonden, één die óók afdwalen kon, maar die op 't moment dat hij bad om droogte en regen, récht voor God stond: openlijk en vierkant koos hij op dat ogenblik tégen de baäl, tegen de baälpriesters en -cultus, tegen afgodendienst, bijgeloof, en hinken op twee gedachten. En éven openlijk koos hij vóór de **HERE**, Israëls God, Israëls enige toevlucht, de **Al-machtige**.⁵⁾

Vast staat dus voor elke belijder van de Here: een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel. Maar hoe kan een zieke krachtig, energiek bidden als het gelovig vertrouwen op de Here bij voorbaat krachteloos gemaakt is door de verlamme wetenschap van onbeleden en dus onverzoende zonden? Zo iemand weet zich op dat moment **NIET** rechtvaardig, hij staat niet recht voor God, omdat hij niet tot de Here kan zeggen: ook voor déze zonde, afdwaling, vallen in afgodendienst neem ik de toevlucht tot de rechtvaardigheid, geopenbaard in Jezus Christus, voor mij verworven, en door mij toegeëigend in vast geloof. Zo wordt niet alleen het gebed verhinderd, maar mogelijk ook de genezing — en zeker de hóóp op genezing.

Derhalve heeft, nog eens weér, Jacobus in deze pericoop nooit bedoeld voorop te zetten: de kerk, de oudste kan u **in elk geval** genezen; maar veeleer: de ambtsdragers hebben uit Gods woord rijke troost voor u, ook als u ziek bent, zelfs als u in uw ziekte gekweld wordt

door de onrustige wetenschap van onbeleden zonden en misstappen. Belijdt ze: het zal u vergeven worden! Uw onrustig hart zal rust vinden in God.

Daarom is het slot van deze pericoop en brief, nóch een aanmaning aan de oudsten om alle gevallen van ziekte op te sporen en aan het genezen te gaan, nóch een klinkende vermaning dat in de kerk geen ziekte behoéft en behoort voor te komen. Er volgt alleen een bewogen appél op al de broeders, een beroep op de daar deerlijk geschonden gemeenschap der heiligen, elkaar als medegelovigen tot een steun te zijn, bijv. zieken te bewaren voor een misstap gedaan in radeloosheid of moedeloosheid: broeders, indien bij u iemand van de wáárheid afdwaalt, en een ander brengt hem tot inkeer (zoekt hem op!), weet dan, dat wie een zondaar van zijn dwaalweg terugbrengt, diens ziel van de dood zal behouden en menigte van zonden zal bedekken.

Want wat is meer? een kerk die zieken (voor een poosje, totdat het stervensuur is aangebroken) kan genezen óf de kerk die het evangelie predikt waardoor zielen van de dood worden behouden. d.i. de é enige troost voor leven **EN STERVEN?**

Breukelen.

E. R. POSTMA.

⁵⁾ Ditzelfde „van gelijke bewegingen als wij” maakt ten overvloede nog eens duidelijk dat Jacobus met „de oudsten der gemeente” niet exclusief bedoeld heeft die oudsten die de charismatische gave van genezing bezaten. Zulke begenadigden wáren er in die tijd ongetwijfeld nog (vgl. 1 Cor. 12 : 30). Maar hij prijst hen, zó ze er waren onder de twaalf stammen in de verstrooiing, helemaal niet aan als verkieslijk boven de anderen.

Overigens bevestigt juist dit voorbeeld van Elia bij de Karmel onze mening, dat Jacobus' vermaning gericht is tegen afgodendienst in de gemeenten (voorkomend in geval van ziekte). Voor Israël was de keus: de **HERE** of Baäl; Israël hinkte op twee gedachten. Voor de twaalf stammen in de verstrooiing was de keus: de **HERE** of (bijv.) Asclepios; 't nieuwe Israël (althans sommige zieken) hinkte óók op twee gedachten. Vgl. hiermee onze weergave van vs 13 onder ¹⁾.

Calvijn over kerkscheuring.

II

We hebben in ons vorige artikel verteld hoe Calvijn uit Genève werd weggejaagd, en wat voor een fraai en nobel stel predikanten de plaats van hem en zijn collega's had ingenomen.

We hebben er ook op gewezen in welk een geestelijk moeras de trouwe gelovigen in de kerk van Genève daar achtergebleven waren en daar steeds dieper in wegzonken.

Als men zich dat goed heeft gerealiseerd, vraagt men zich als van zelf af: wat **doet** Calvijn nu ten behoeve van zijn vereenzaamde verdrukte broeders in Genève? Wat **doet** hij voor hen in de bewogen, spannende maanden die op zijn verbanning — Paschen 1538 — volgden?

Het antwoord op die vraag kan in een klein zinnetje worden gegeven. Dit: **hij deed voorshands niets!**

Ongetwijfeld zal hij met hen hebben meegeleefd en meegeleden.

Zonder twijfel heeft hij vooral ook voor hen gebeden. Maar verder „**doet**” hij niets. Hoewel hij, eerst in Bazel en daarna in Straatsburg vertoevend, uitstekend geïnformeerd was omtrent de ontwikkeling der dingen in Genève, laat hij, schijnbaar onbewogen, zijn vrienden daar eenzaam en verlaten voorttobben.

Calvijn heeft niets van een kerkelijk „leider”, die, als in een hoofdkwartier gezeten, alle draden van het kerkelijk leven in handen poogt te houden en „zijn mannetjes” instrueert en dirigeert ten aanzien van wat zij moeten doen, op de „posten” die zij, liefst op aanwijzing van de „chef”, bezet hebben of bezet houden.

Neen Calvijn is geen „bemoeial”. En zo geeft hij geen raad, geen troost — hij **zwijgt**.

Eindelijk, na een half jaar, als de spanning

steeds toeneemt en de conflicten tussen de leidende factie in Genève en de trouwe gelovigen daar steeds toenemen, grijpt Calvijn naar de pen en schrijft — op de eerste oktober van het jaar 1538 — zijn eerste brief.

Het is een publieke zendbrief. In de volle zin van het woord een „herderlijk schrijven”. Dat wil zeggen: het schrijven van een **herder**.

Het is gericht aan zijn „zeer geliefde broeders in de Here, die overgebleven zijn uit de verwoesting van de kerk van Genève”.

Op dat opschrift moet men goed acht geven. Want daaruit verneemt men direct — en precies! — hoe Calvijn over de toestand van de geneefse kerk oordeelde.

De reden voor het zenden van deze brief vernemen we uit een particuliere brief, die Calvijn op dezelfde eerste oktober aan zijn vriend Antoine Pinet schreef.

Men had Calvijn namelijk aangespoord om een „bezwaarschrift” te schrijven — de gewoonte om bezwaarschriften te schrijven is dus wel heel oud — in verband met de laster, welke een ons overigens onbekende Gastius over hem had verspreid.

Maar van bezwaarschriften wilde Calvijn niets weten!

Een bezwaarschrift aan uw classis, zo schreef hij letterlijk, laat ik me niet afdwingen. De rust in de kerken is me teveel waard dan dat ik die omder wille van me zelf zou verstoren!

Calvijn is er ten volle tevreden mee, dat zijn geweten hem voor de Here een goed getuigenis geeft en dat ook de kerken — namelijk de zwitserse kerken, die pas in Zürich een synode hadden gehouden — een zeer eervol getuigenis over hem hebben uitgesproken.

Zolang hij in het vertrouwen op een zuiver geweten en het oordeel der kerken het licht niet behoéft te schuwen, is het hem onverschillig wat „honden” als Gastius in hun schuilhoeken uitblaffen. Hij gelooft evenwel

niet, dat ze dat nog lang zullen doen. Want naar hij hoopt zal spoedig de dag aanbreken, waarop de verdediging van de waarheid duidelijk zal worden gehoord.

Waarom Calvijn nu zo lang heeft gezwegen deelt hij in zijn brieven omstandig mee: Vooreerst wist hij, dat al wat hij aan de genèvers zou schrijven door allerlei laster zou worden overdreven.

Daarbij kwam, dat Farel reeds een paar brieven naar zijn vroegere gemeente had gestuurd. Daarin had deze de broeders vermaand te volharden. Bovendien bezwoer Farel hen niet anderen maar **zichzelf** de schuld te geven van wat was geschied, voorts iedere gedachte aan wraak weg te doen en zich door liefdebetoon de minsten van allen te betonen!

Calvijn hoopte dat deze brieven van Farel voldoende zouden zijn geweest. Door zijn niet-schrijven wilde Calvijn ook, zoveel dat in zijn vermogen was, proberen te voorkomen, dat kwaadsprekers hem ervan zouden betichten, dat hij de geneefse broeders naar zich wilde toehalen en hen door een of andere partijvorming trachtte vast te houden. Calvijn was doodsbang voor iedere vorm van partij-schap.

Tenslotte, zo verzekerde hij, had hij zich toch niet kunnen weerhouden zijn broeders te schrijven om hen, zoals dat zijn plicht was, de verzekering te geven van de genegenheid, welke hij altijd voor hen koesterde en van de goede herinnering welke hij in Christus van hen behield.

De vrees, welke hem tot dusver enigszins had weerhouden te schrijven, verhinderde hem dat thans niet meer. Want hij zag wel in, dat het voorwendsel, dat ijdele lieden aan zijn schrijven zouden kunnen ontlennen om hem te belasteren, ijdel en nietig was.

Men merkt uit deze woorden met hoeveel voorzichtige wijsheid Calvijn — hij was toen net negen en twintig jaar! — zijn houding ten opzichte van zijn vereenzaamde, verdrukte en verwarde broeders bepaalde en ten slotte het besluit nam zich schriftelijk tot hen te wenden.

Als men zich nu de toenmalige situatie in Genève enigszins heeft ingedacht en men weet iets af van Calvijns onverzettelikheden in het bestrijden van alle kwaad, dan verwacht men haast als vanzelf, dat hij in zijn zendbrief nu ook zijn medestanders zal opwekken zich met alle kracht te verzetten tegen de aanmatiging van en de grenzen van haar bevoegdheden ver overschrijdende overheid; rusteloos te ageren tegen de schandelijke rechtsverkrachting, welke men had aangedurfd en nog steeds bleef volhouden; en met name resoluut zal weigeren de indringers, welke op de plaats van de verjaagde predikanten waren gaan zitten, als dienstknechten van Christus te erkennen.

Had Calvijn deze lieden in Bern niet zelf nadrukkelijk als wolven en valse broeders gediskwalificeerd?

Wie iets dergelijks verwachtte wordt evenwel door Calvijns brief volkomen teleurgesteld. Want daarin is van dit alles met geen enkel woord sprake!

Neen, Calvijn begint zijn herderlijk vermaan met de betuiging, dat hij, zolang hij in Genève vertoefde, niets anders had begeerd dan **allen** in oprechte eensgezindheid en eendracht bijeen te houden.

Daarentegen hadden zij, die, met de bedoeling een eigen partij te stichten en door te zetten, zich van Calvijn en de zijnen afgescheiden zowel in de kerk als in de stad verdeeldheid binnen gebracht.

Voorts verzekert Calvijn, dat wanneer hij zich thans publiek met de broeders in Genève in verbinding stelt, niemand hem daarvan een verwijt kan maken. Want hij is er voor Gods aangezicht ten volle van verzekerd, dat hij door Diens roeping eens met hen verbonden was. Daarom mag het niet in de macht van enig mens liggen, zulk een band met hem te verbreken. En zoals hij zich vroeger in alles door zijn Meester heeft laten leiden, zo hoopt hij zich ook thans onder het bestuur van zijn Heer te blijven stellen om geen enkele aanleiding te geven tot verwarring en verdeeldheid. Tenzij dan voor hen, die op een zodanige wijze tegen Jezus Christus en al zijn volk samenspannen, dat zij beslist in geen enkel opzicht met diens dienaren eensgezind willen zijn.

Na deze inleidende opmerkingen wijst Calvijn er dan de broeders op, dat zij in de grote ellende waarin zij verkeren niet in de eerste plaats met **mensen** maar met de **Satan** en met **God** hebben te doen!

Daar, naar ik vernam, zo gaat hij namelijk verder, de **hand des Heren** nog steeds uitgestrekt is om u te bezoeken en de **duivel**, onder Gods rechtvaardige toelating, zich nog steeds inspannt om de kerk, die onder u opgekomen is, te verstrooien, zo is het mijn taak u op uw plicht te wijzen.

En wat is nu die plicht?

In de eerste plaats dit, dat de gelovigen van Genève moeten inzien en overdenken, dat hoe groot de verdorvenheid van de mensen die hen verontrusten en bestrijden ook is, de aanvallen welke zij hebben te verduren toch niet zozeer **van die mensen zelf**, als wel **van de Satan** komen!

De mensen, die in Genève de kerk verwarren en verstrooien, zijn namelijk vóór alles werktuigen van Satan. En hij gebruikt ze om tegen de gelovigen te strijden. Daaraan herinnert de apostel Paulus ons, als hij verklaart, dat onze strijd niet gaat tegen vlees en bloed, dat is: tegen de mensen, maar dat wij te strijden hebben tegen de machten in de lucht, tegen de vorst der duisternis.

Het is daarom dringend nodig, zo gaat hij verder, dat wij onze vijand, de Satan, kennen! Want alleen dan kunnen wij weten met welke middelen men hem moet weerstaan. Wanneer we in de strijd niet verder komen dan het bestrijden van mensen, het zinnen op wraak en het ontvangen van vergelding vanwege het onrecht dat men ons aandoet, dan is het te vrezen, of liever: dan staat het vast, dat wij door de duivel zullen worden overwonnen. Indien wij evenwel geen strijd voeren met mensen, dan alleen voorzover wij gedwongen worden hen als tegenstanders te beschouwen, namelijk voorzover zij vijanden van Jezus Christus zijn, maar daarentegen, wel toegelust met de wapenen, waarmee de Here zijn volk weerbaar wil maken, de machinaties van die geestelijke vijand weerstaan, dan behoeven wij niet te vrezen, dat wij in die strijd zullen onderliggen.

Derhalve, zo wekt Calvijn zijn broeders op, indien gij de ware overwinning wilt behalen, bestrijdt dan het kwaad niet met hetzelfde kwaad! Integendeel, laat u, vrij van alle boze hartstocht, alleen leiden door een ijver voor God, welke door zijn Geest geleid en beheerst wordt overeenkomstig de regel van zijn woord.

Zo moeten de broeders in Genève dan vóór alles letten op de Satan, die met zijn manipulaties waarbij hij gebruik maakt van de mensen — ook van de gelovigen zonder dat deze zich daarvan bewust zijn, — de kerk te gronde wil richten.

Maar daarbij komt nog wat.

Of liever: daarbij komt iets dat nog veel belangrijker is.

De gelovigen moeten namelijk in hun moeite en strijd niet alleen letten op de Satan maar ook en bovenal op de Here hun God.

Ge moet bedenken, zo schreef Calvijn onmiddellijk na het zoëven genoemde, dat deze dingen u niet overkomen zijn zonder de beschikking des Heren. Integendeel, de geneefse broeders moeten zich steeds voor ogen houden, dat dit alles hun overkomt uit de hand van die God, die zelfs door middel van de goddelozen werkt overeenkomstig de raad van zijn welbehagen. Deze overweging moet hun aandacht afwenden van de vijanden en **hen er toe brengen zichzelf te beschouwen en te beproeven**. En dan wel tot het zich op zodanige wijze beproeven, dat zij erkennen een dergelijke bezoeking **ten volle verdiend te hebben als tuchtiging voor hun nalatigheid**: voor hun verachting van en onverschilligheid voor het woord van God, welke onder hen heerst. En voor de traagheid in het volgen en gehoorzamen van Hem.

Het is immers onmogelijk, zo gaat Calvijn verder, dat gij als verontschuldiging aanvoert, dat zulke velerlei gebreken bij u niet worden gevonden. Ongetwijfeld zou het hun makkelijk vallen zich daarover voor de mensen te verontschuldigen. Maar voor God is dat onmogelijk. Voor Hem moeten ze zich in hun geweten schuldig voelen. Zo hebben Gods dienaren steeds in hun tegenspoeden gedaan. Van welke zijde die ook over hen kwamen, ze hebben hun gedachten daarbij steeds en

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Drs H. R. Rookmaaker, Leiden
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging

„Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de

Geref. Persvereniging:

Drs J. F. J. Lamet Antilopelaan 2,
Geldrop, post Eindhoven

het eerst gericht op de hand Gods en de eigen zonden. En ze hebben steeds erkend, dat er in hen meer dan genoeg redenen waren waarom de Here hen zo moest kastijden.

Daniël b.v. begreep heel goed hoe groot de verdorvenheid was van de koning van Babel toen deze het volk Gods, alleen om aan zijn hebzucht en overmoed te voldoen, vernietigde en verstrooide.

Ook zag Daniël heel goed in hoe groot de zonde van die koning was toen hij Israël onderdrukte.

Maar desalniettemin zag Daniël, dat de hoofdoorzaak van alle ellende **in het volk zelf lag**. En evenzo, dat de babyloniërs niets tegen hen hadden kunnen vermogen, als de Here dat niet had toegelaten. En daarom begint Daniël met de belijdenis van eigen zonde, die van de koningen en die van het volk Israël.

Wanneer nu deze profeet zich zo heeft verootmoedigd, dan mogen de broeders in Genève wel goed overwegen of er bij hen niet veel meer oorzaak daarvoor was! En wanneer het voor hen nodig was zich zo te verootmoedigen om Gods barmhartigheid deelachtig te worden — hoe verblind zouden dan de geneefse broeders zijn, als ze niet verder zouden komen dan het beschuldigen van hun vijanden, zonder ook maar in enigerlei opzicht eigen zonden te erkennen, welke die van de profeet verre overtreffen.

Ook al staan deze broeders nu ook in velerlei opzicht schuldig voor het recht des Heren, toch zal de Here hen — **tenminste als zij temidden van hun tegenstanders in deze verootmoediging leven** — hen in hun vernedering en verwerping niet verlaten. Integendeel, Hij zal hen tot het einde toe staande houden en versterken. Ze hebben Hem zelfs zeer dicht bij zich, wanneer er in zijn Heilige Schrift gezegd wordt, dat de tuchtiging, welke Hij tegen die Hem dienen zendt, dienstbaar is aan hun heil en welzijn — namelijk wanneer zij die verstaan.

Dat de tuchtiging van de geneefse broeders dienstig is aan hun kerk — daarvan is Calvijn zeker en daarom eindigt hij zijn brief met de volgende woorden waarin zijn pastorale hart zich ten volle openbaart:

Keert, zeer geliefde broeders, toch steeds tot deze troost terug! Hoezeer de hovaardigen zich ook inspannen, uw kerk tot een ruïne te maken; hoezeer uw gebreken en zonden meer straf verdiend hebben dan ge dragen kunt, — niettemin zal onze Here de straffen, die Hij u gezonden heeft, doen uitlopen op uw zaligheid.

Zijn tóorn tegen Zijn kerk gaat, juist omdat hij dient om haar weer in het goede spoor terug te brengen, ras voorbij, gelijk de profeet zegt.

Zijn barmhartigheid daarentegen is eeuwig, zelfs in de komende geslachten, want van de vadersen gaat zij over op de kinderen, en van de kinderen op de kindskinderen.

Ziet op uw vijanden, en duidelijk zult gij ontdekken, dat al hun wegen op verwarring uitlopen. Niettemin verkeren zij in de mening, hun doel bereikt te hebben. Laat u dus niet ontmoedigen, omdat het onze Here behaagd heeft, u gedurende enige tijd te vernederen, want Hij is niet anders dan de Heilige Schrift getuigt, namelijk Degene, Die de nederige en verachte opricht uit het stof; de arme uit het slijk; de kroon der vreugde reikt aan hen, die treuren en wenen; licht ontsteekt voor hen die in duisternis zitten; ja zelfs tot leven wekt degenen, die verkeren in schaduwen des doods.

Hoopt er dus op, dat de goede God u zulk een uitkomst schenken zal, opdat gij alle redenen hebben zult, Hem te prijzen en te verheerlijken voor zijn goedertierenheid. Troost u in deze hoop, en sterkt u, om geduldig de tuchtiging van zijn hand te kunnen verdragen, totdat het Hem behagen moge, u zijn genade te tonen, wat ongetwijfeld spoedig genoeg het geval zal zijn, als wij tenminste alles kunnen overlaten aan zijn voorzienigheid, die de juiste tijd kent, en beter weet, wat nuttig voor ons is, dan wij begrijpen kunnen.

Weest er vóór alles op bedacht, waakzaam te zijn in het bidden en smeken, want als al uw verwachting op God gesteld is, zoals het behoort, dan kan het niet anders, of uw hart zal bestendig ten hemel geheven zijn, om Hem aan te roepen, en te smeken, om de barmhertigheid, die gij van Hem verwacht.

Verstaat wel, dat Hij dikwijls uitstelt, wat zijn kinderen willen en hun niet zo spoedig bijstand verleent, daar Hij hen opwekken en bewegen wil, Zijn goedheid op te merken.

Dit is zó zeker, dat wij er ons tevergeefs op beroemen zullen, op Hem ons betrouwen te stellen, als wij niet daadwerkelijk bewijzen, dat wij tot Hem onze toevlucht nemen in het gebed. Stellig is er in ons gebed niet zoveel diepte en warmte als behoort, indien wij niet zonder ophouden daarin volharden.

Ik bid de Here van alle vertroosting, dat Hij u sterke en ondersteune in alle lijdzaamheid, zolang Hij u in deze tegenspoed beproeven wil. Hij bevestigte u in de hoop op zijn beloften, die Hij gegeven heeft voor degenen, die Hem dienen, namelijk, dat Hij niet beproeft boven vermogen, maar met droefenis ook kracht en een heilzame uitredding schenken zal.

Zo schreef Calvijn aan zijn zeer geliefde broeders in Genève.

Zo vermaande hij hen zich te verootmoedigen onder de slaande hand Gods, geduldig te zijn en te volharden in het gebed.

In de brief valt het accent niet op de „zaak” waarover gestreden wordt. Dit is voor Calvijn thans blijkbaar van secundaire betekenis.

Hij spreekt ook nauwelijks over de „strijd” voor die zaak.

Neen, Calvijn let vóór alles en met een diep bewogen hart op zijn broeders zelf.

Doorzien ze de listen van Satan en spelen ze hem niet in de kaart?

Staan ze recht voor de Here? Laten ze hun God uitspreken? En verstaan ze wat Hij doet en zegt?

Calvijn weet hoe gauw en hoe grondig hoogmoed, eigengereidheid, zelfhandhaving, haat, wrok, wraakzucht en andere soortgelijke boosheden des harten de geestelijke strijd van Gods kinderen kan bederven. En als die zo bedorven wordt dan is voor hen alles verloren hoe de uitslag verder ook moge zijn.

Als de gelovigen met vleeselijke wapenen en op wereldse wijzen strijden lijden ze **altijd** en **in ieder** opzicht de nederlaag en triumpfeert Satan over heel de linie. Ook al is de zaak waar ze voor strijden nog zo goed en rechtvaardig.

En daarom is Calvijns eerste zorg — en daarin betoont hij zich een echt herder — dat de geneefse broeders **recht staan voor God**.

Dat wil zeggen: kennend en belijdend hun eigen zonde, zich verootmoedigend onder de slaande hand Gods en geduldig wachtend op een biddende om Gods reddende genade.

Kortom: Calvijns zorg is vóór alles deze, **dat zijn broeders de gestalte van Christus zullen vertonen, die, als Hij gescholden werd, niet terugschold en als Hij leed, niet dreigde, maar het overgaf aan Hem, die rechtvaardig oordeelt.**

Ja, lezers, zó schreef Calvijn aan broeders die in een hopeloze verwarde en zondigende kerk leefden.

Zo schreef hij aan broeders, die Zondag op Zondag slechte preken van onwettig ingedrongen predikanten moesten verduren.

Ik weet het: zo'n brief van Calvijn is niet „actueel” in de zin van verwereldlijkte sensatie-journalistiek. En niet pikant. En noem maar op.

Hij is ook niet naar de smaak van mensen die menen dat Christen-zijn, en dat speciaal gereformeerd zijn, vóór alles is: er op in slaan, met alle wapens, vooral in de krant, hoe scherper, hoe wonderder, hoe striemender — hoe liever en mooier.

Neen, dit is alleen maar... calvinistisch.

Het is alleen maar... evangelisch.

Het is alleen maar... de stem van de Heiland.

Het is alleen maar... dat, wat, als het gemist wordt, een kerk doet ondergaan!

C. V.

BEKERING

2

In het artikel van de vorige week kwam een zinnetje voor, dat misverstand zou kunnen wekken, waarom ik er nog even op terug kom. Daar stond te lezen: „Als iemand in een zonde leeft en de HERE roept hem bijv. door middel van de prediking of door broederlijke vermaning tot omkeer, dan moet hij maar niet piekeren over de vraag of hij het kan of niet kan, maar hij moet maar doen wat de HERE wil. En als hij dat doet, dan zal hij erkennen, dat dit niet zijn werk is, maar dan zal hij God dankbaar zijn, dat Hij hem daartoe bracht”.

Met die vet gedrukte zin bedoelde ik niet te zeggen, dat voor mij deze vraag van geen betekenis is of een mens, zoals hij van nature is, zich kan bekeren of niet bekeren. Voor wie de HERE kent en wie dus ook zichzelf kent staat het vast, dat geen mens van nature in staat is zich te bekeren. Dat bedenken we niet alleen nadat we ons van een zonde bekeerd hebben, maar ook vóór en tijdens onze bekering. We zijn daarin volstrekt afhankelijk van de HERE. Wie meent het uit zichzelf wel te kunnen komt bedrogen uit. Dat wij onze zonden kennen en dat wij ze voor de HERE belijden en dat wij er mee breken hebben we te danken aan de almachtige genade van de Heilige Geest, Die in ons werkt het willen en het werken tot roem van Gods welbehagen.

Maar met die zin heb ik mij willen keren tegen de houding van hen, die alleen maar en altijd door klagen over hun onmacht-ten-goede, en daarmee zich verontschuldigen, dat zij zich niet bekeren.

Misschien hebt ge wel eens gehoord van de „dierbare vijf Nietens”. Ze komen voor in een boek van Ds Schortinghuis, predikant te Midwolda (1734—1750). Hij schreef „Het innige Christendom” en daar kunnen we lezen op blz. 349: „Nu leerde ik die dierbare vijf Nietens bij eygene bevindinge eenigszins kennen en practiseeren: ik wil niet, ik kan niet, ik weet niet, ik heb niet, ik deuge niet”.

Het staat mij niet meer voor de geest hoe Schortinghuis hier verder over spreekt. Maar dat „dierbaar” bevalt mij niet. Met iets wat mij dierbaar is ben ik ingenomen, daar ben ik blij mee, daar heb ik genoeg in. Vele leerlingen van Schortinghuis waren er inderdaad mee ingenomen, als ze het zo ver gebracht hadden, dat zij erkenden: „ik weet niet en ben niet en ik wil niet en ik heb niet en ik deug niet”. Daar roemden ze in en daarmee waren ze aardig in hun schik. Ik heb nergens meer hoogmoed gevonden dan in kringen waar men veel ophad met de dierbare vijf Nietens.

En het ergste was, dat deugnieten zich met deze vijf Nietens wapenden om alle oproepen tot bekering af te weren. Als hun het Evangelie werd verkondigd, maakten zij zich van de blijde boodschap af met de schijnvrome bewering: „Wat hebben wij daaraan, want wij kunnen het immers niet geloven”. En als hun voorgehouden werd de goede Wet des HEREN, dan maakten zij zich daarvan af met te zeggen: „Wij kunnen immers niets”. En als hun werd gezegd, dat zij de HERE om genade moesten bidden, dan wezen ze ook

deze vermaning af met de bewering: „Maar we kunnen immers niet bidden”.

Mogelijk zegt iemand die dit leest: „Maar het is toch waar? Wij zijn toch dood in zonden en misdaden. Wij kunnen toch niets?”

Daarop is te antwoorden, dat het inderdaad waar is. Maar het is een halve waarheid. Wie zo spreekt rekent niet met God, de HERE. Hij is alleen bezig met zichzelf en heeft geen oog voor de almachtige genade Gods. Ik zou hem willen wijzen op Matth. 19 : 23 vv. Als de rijke jongeling bedroefd weggegaan is, omdat hij vele goederen had, spreekt de Heiland als volgt: „Voorwaar Ik zeg u, dat een rijke bezwaarlijk in het Koninkrijk der hemelen zal ingaan. En wederom zeg Ik u, het is lichter dat een kemel ga door het oog van een naald, dan dat een rijke inga in het Koninkrijk der hemelen”. Dan worden de discipelen zeer verslagen en zeggen: „Wie kan dan zalig (dat is: behouden) worden?” En dan volgt er: „En Jezus hen aanziende zeide tot hen: Bij de mensen is dat onmogelijk, maar bij God zijn alle dingen mogelijk”.

Wie gelooft, dat bij God alle dingen mogelijk zijn, blijft niet piekeren over de vijf Nietens. Maar hij bidt gelovig: „Here, bekeer mij en ik zal mij bekeren”. En hij zal het doen, vertrouwend op Gods almachtige genade en gehoorzaamend aan het bevel des HEREN.

Ik moet als ik nadenk over deze dingen altijd denken aan de geschiedenis van de geraakte uit Marcus 2. Daarin komt het woord bekering niet voor en toch kunnen wij er veel uit leren. Ook hoe het toegaat bij de bekering. Daar zegt de Here Jezus tot een geraakte, dat is tot een verlamde, die zich niet roeren of bewegen kan: „Sta op en neem uw beddeke op en ga heen naar uw huis”. Toen heeft die man niet gezegd of gedacht: „Ik moet maar stil blijven liggen, want ik ben immers verlamd en kan geen vin verroeren”. Maar hij zal gedacht hebben: „Als de Here zegt dat ik moet opstaan, dan moet ik dat doen en dan zal het kunnen, omdat Hij het zegt en wil”. En dan lezen we in vs 12: „En terstond stond hij op en nam het matras op en ging voor aller oog naar buiten, zodat zij allen ontzet waren en God verheerlijkten zeggende: Zo iets hebben wij nog nooit gezien”.

Uit deze en andere wonderen van de Here Jezus kunnen we leren, dat zonder geloof in de almachtige genade Gods er geen bekering mogelijk is. Maar waar oprecht geloofd wordt, daar komt het ook tot bekering. Dat belijden we met art. 24 van de Ned. Gel. Bel.: „Wij geloven, dat dit waarachtig geloof, in de mens gewerkt zijnde door het gehoor des Woords Gods en de werking des Heiligen Geestes, hem wederbaart en maakt tot een nieuwe mens, en doet hem leven in een nieuw leven, en maakt hem vrij van de slaavernij der zonde”.

We bekeren ons als we met God te doen krijgen. Als we erkennen, dat de HERE deze of die zonde niet wil. En dat Hij ons daar af wil helpen. En als we dat niet erkennen blijft alles bij het oude.

Men kan vreemde gevallen beleven. Eens sprak ik met een man over de vrijmaking. Hij erkende, dat de synode onschriftuurlijke besluiten had genomen. Ook gaf hij toe, dat de schorsingen onrechtvaardig waren. Hij keurde de handelingen der synode af in felle woorden, dan ik ooit heb gebruikt. Hij wilde zelfs wel zeggen, dat hij zich eigenlijk moest vrijmaken. Maar hij deed het niet. Omdat hij z'n reeds volwassen kinderen niet mee kon krijgen. Hij wilde geen onenigheid in de familieverhouding. Voorzover ik weet heeft hij de stap, die hij naar eigen zeggen doen moest, niet gedaan. Ik kan de gedachte niet van mij afzetten, dat hij de HERE in deze zaak toch niet kende. Hoe kon hij anders blijven in een weg, die hijzelf zondig noemde?

Dergelijke gevallen komen vaker voor. Ik moest eens iemand vermanen, die weigerde zich met een medebroeder te verzoenen. Hij was zo beledigd en zo schandelijk behandeld, dat hij het nooit zou vergeten noch vergeven. Het kon best wezen, dat de HERE dat wel wilde, maar hij deed het niet. Geen vermaan uit de wet des HEREN kon helpen. Of wij hem al voorhielden, dat de HERE hem toch zo veel vergeven moest en dat de HERE ook hem niet vergeven zou, als hij niet tot vergeving bereid was, het hielp alles niets. Hij bleef bij z'n besluit om het nooit weer goed

te maken. Ik kan mij niet voorstellen, dat zo iemand werkelijk het Evangelie van Jezus Christus gelooft. Want dat Evangelie is een kracht Gods tot zaligheid. Het kan ons harde hart breken en ons willig en bereid maken om te vergeven, wie ons misdeden.

* * *

Dit laatste brengt mij op een ander punt. Hoe brengt God tot bekering: door de prediking van het Evangelie of door dreiging met het oordeel? Er zijn kringen waar men alles van de oordeeldreiging verwacht. Daar meent men, dat felle prediking van hel en verdoemenis het harde hart vermurwt en de wil neigt. Maar dat is een misverstand. Zo wordt er wel angst gewekt, maar geen bekering. Meestal stompt dat altijd maar weer dreigen met hel en verdoemenis de hoorders af. Men griezelt wel even, maar gaat spoedig weer over tot de orde van de dag. Brakel heeft ergens het verhaal over een hondje in de smederij. Dat schrikt eerst wel even voor de vuursprankels, die door de smederij spat-ten. Maar al gauw heeft het in de gaten, dat ze geen kwaad doen en gaat het rustig tegen het aanbeeld, dicht bij het vuur liggen. Veel vruchten van zulk een prediking heb ik niet gezien. Toen ik eens iemand vroeg uit die kring of hij wel veel vrucht daarvan zag, antwoordde hij: „Nee, als men een paard koopt van iemand van ons, dan moet men het beest wel goed in de bek kijken!”

Als de Here Jezus de apostelen uitzendt in de wereld, dan krijgen zij opdracht om het Evangelie te prediken aan alle creaturen. Dat gaat voorop. Dat is een kracht Gods tot zaligheid. Wie het geloofd zal hebben, zal behouden worden. Wie het niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden. Daarmee ontken ik niet dat het oordeel van hel en verdoemenis geen plaats moet hebben in de prediking. Dat zou in strijd met de Schrift zijn. Wie heeft er meer van dood en verderf gesproken dan de Heiland? Maar wel ontken ik, dat de prediking van het oordeel voorop moet gaan. De Here Jezus is opgetreden met de prediking van het Koninkrijk der hemelen. En de apostelen zijn de wereld ingetrokken met de blijde boodschap van Jezus Christus, in Wie Gods genade is verschenen voor heel de wereld. Dat Evangelie kwam met de oproep tot geloof en bekering. Maar wie zich tegen dat Evangelie verzette kreeg te horen, dat hij zou verloren gaan als hij daarin volhardde.

Wie door het Evangelie niet wordt bewogen tot geloof vreest het oordeel ook niet recht. Wie niet wordt getrokken door de liefde Gods, geopenbaard in Jezus Christus, trekt zich ook van de toorn Gods niets aan. Maar wie gelooft in de genade Gods, die alle verstand te boven gaat, gaat ook vrezen voor Gods toorn en zal de zonde haten en vlieden en godzalig leven.

* * *

Moeten we de tijd van bekering weten? Er zijn gemeenschappen waar men deze eis aan ieder stelt. Daar roept men in het wilde weg alle jonge mensen tot bekering. Maar dat is niet naar de Schriften. Daar komen vele voorbeelden voor van jonge mensen, die van kindsbeen af de HERE gevreesd hebben. Ik denk aan Samuël en Jeremia, Johannes en Timotheus, die van de jeugd aan in de Schrift onderwezen waren en in de vrede Gods gewandeld hebben. Als we tot bekering roepen, moeten we oproepen van ongeloof tot geloof, van een zondige weg tot de goede weg, uit de duisternis tot het licht van Gods genade.

Maar wel is er de dagelijkse bekering, die ons leven lang moet doorgaan. In deze bedeling zullen we niet bereiken, dat we niet struikelen of vallen. Gebeurt dit, dan moeten we niet in de zonde blijven leven noch aan Gods genade vertwijfelen. Toch moet de wetenschap, dat we niet geheel van de zonde afkomen, ons niet doen verslappen in de strijd tegen alle ongerechtigheid. Nooit geeft de Schrift ons een reden om maar vrede met een zonde te hebben. De Here Jezus zegt tot een genezene in Joh. 5 : 14: „Zie, gij zijt gezond geworden; zondig niet meer, opdat u niet wat ergers geschiede”. Paulus vraagt: „Zullen wij in de zonde blijven, opdat de genade te meerder worde?” En hij antwoordt met een krachtig: „Dat zij verre. Wij die der zonde gestorven zijn, hoe zullen wij nog in haar leven?” We zullen jagen naar de heiligmaking, zonder welke niemand de HERE zien zal. Daarbij zullen we ook vrezen voor het

eindoordeel, waar we verantwoording zullen hebben af te leggen van al ons doen en laten, van al ons zwijgen en spreken. Naar het woord der Schrift: „Want wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een ieder wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed hetzij kwaad”. II Cor. 5 : 10.

Rekenen we daar wel genoeg mee? Het is wel te vrezen, dat we dat niet doen. Van anderen weten we dat wel te zeggen. We roepen de synodale gemeenschap op tot bekering van zondige daden. Ik meen terecht. Ik wou toch zo graag, dat onze schorsende broeders de dwaling van hun weg inzagen en beleden. Er zou blijdschap in de hemel zijn en ook op aarde bij allen, die de Here Jezus liefhebben en die treuren over de breuken onder het volk des HEREN.

Maar hebben wij ons ook te bekeren? Ik bedoel niet ieder voor zich, maar ook gemeenschappelijk? De algemene toestand is zeer moeilijk te beoordelen. God weet hoe het daarmee staat. Maar er is toch wel plaats voor de vraag of wij ons niet moeten bekeren van partijzucht? Vanwaar anders de wrijvingen op verschillende plaatsen? Moeten we ons voorts niet bekeren van de wil om gelijk te hebben of te krijgen ten koste van alles? En is er geen reden om te vragen of wij gemeenschappelijk wel ootmoedig wandelen met God?

In de dagen der Afscheiding is het eens gebeurd, dat iemand op een samenkomst waar bitter gestreden werd uitriep: „Almachtige God, bekeer ons”. Het zou op sommige samenkomsten weer kunnen gebeuren.

H. J. JAGER.

Economische wetten ten leven?

In Opbouw van 14 november j.l. schreef Drs A. Keizer een artikel, onder de titel „Economische wetten ten leven”, dat om verschillende redenen enige aandacht behoeft. In de eerste plaats omdat dit artikel, meer nog dan de brochure van Ds Vrieze enige jaren geleden, een streep door de rechtmatigheid en de economische betekenis van de rente haalt. Het „renteverschijsel” zou uit „heidense toestanden” zijn opgekomen en de oorzaak zijn van vele en grote economische kwalen. Het zou in strijd zijn met Gods Woord en het volk tot „renteslavernij” brengen. Met het pomen van deze uitspraken breekt de auteur met de klassieke Gereformeerde opvattingen betreffende de rente en dat is, hoewel deze opvattingen volstrekt niet gecanoniseerd behoeven te worden, een reden om zijn argumenten nauwkeurig te wegen. Vervolgens, omdat het artikel weer eens de waarheid demonstreert van Schumpeter's uitspraak¹⁾ dat onze opvatting omtrent de maatschappelijke orde voor een zeer groot gedeelte afhangt van onze gedachten over de rente. Het artikel van de heer Keizer impliceert niet veel minder dan een revolutie in ons denken over het economisch leven en het is de vraag of zo'n ommezwaai te verdedigen valt.

Ten slotte is zijn gedachtengang „verpakt” in een zeer principiële terminologie en dit kan, gegeven de economische onkunde die er in onze kring bestaat, er licht toe leiden dat verwarring ontstaat. Deze overwegingen rechtvaardigen dus een positiekiezen t.o.v. zijn artikel.

* * *

Tot mijn spijt moet ik vaststellen dat Drs Keizer, hoewel hij een consequent en vlot geschreven betoog geeft, aan enkele elementaire fouten niet is ontkomen.

Keizer's grondfout zit verscholen in de 5e alinea van zijn onderdeel III. Hij zegt daar dat het geld — het goud en het zilver — zich ophoopt bij enkelen, dat dit ophopen van het geld de ruilfunctie van het geld aantast en dat daardoor de economische ontwikkeling wordt belemmerd. De rest volgt vanzelf: het volk zucht onder renteslavernij, omdat de geldbezitters rente kunnen eisen; het volk heeft de last van de werkloosheid te verduren, omdat veel nuttige werken niet kunnen worden ondernomen; ja zelfs de heiden-volken hebben het economisch systeem van de Christenheid leren haten. En wij, Calvinisten, staan schuldig, omdat wij in vroeger jaren, toen wij tot macht geroepen waren, de economische inzichten van de wereld hebben gevolgd.

* * *

Maar heeft de door Keizer gestelde concentratie van geld de funeste gevolgen die hij schildert? Natuurlijk alleen maar, indien de groten der aarde — de koningen, de rijks-groten, de kooplieden, de industriëlen — het geld oppotten en niet uitreken. Want alleen dan beletten zij het geld de functie van ruilmiddel te vervullen. Zij houden het geld vast

¹⁾ Door mij weergegeven in Erfdeel en Opdracht, pag. 38.

en veroorzaken zodoende dat grote hoeveelheden goederen onverkocht blijven en stagnatie intreedt.

Een ieder kan echter zien dat genoemde leiders van het economisch leven slechts bij hoge uitzondering hun geld oppotten. Want juist de volken die Keizer noemt — de Baby-loniërs, Phoeniciërs, Egyptenaren staan bekend om hun grote investeringen in bouwwerken, irrigatiesystemen, scheepsbouw, kolonisatie, nijverheid en technische ontwikkeling. De toenmalige ondernemers potten hun schatten niet op, maar spendeerden ze in alle mogelijke richtingen, om wat K. Schilder de cultuurdrift noemde te ontplooiën en winst te maken.

Deze leiders hadden van alles en nog wat nodig: materialen, arbeidskracht, werktuigen, transportmiddelen, om hun plannen uit te voeren. Aan deze goederen en diensten besteedden zij hun geld, en kochten van de bezitters van de productiemiddelen wat dezen te bieden hadden. Op hun beurt kochten de verkopers van materialen, werktuigen, arbeidskracht, enz., de goederen die zij nodig hadden voor hun levensonderhoud en voor hun bedrijf. Het geld bleef dus niet vastzitten bij enkele rijke lieden, maar stroomde over de maatschappij uit en circuleerde onder de mensen. Door hun kapitaal te investeren en niet in een kluis of oude kous op te potten, zorgden zij voor de diffusie van koopkracht onder de mensen, welke koopkracht besteed kon worden aan de goederen, die uit de investeringen resulteerden.

Men kan bezwaren inbrengen tegen de toenmalige inkomensverdeling met de daaruit voortvloeiende consumptie van luxe producten door enkelen, maar zal moeten erkennen dat ook uitgaven voor luxe goederen de doorstroming van koopkracht niet belemmeren.

Voor het moderne economisch leven geldt hetzelfde. De ondernemers potten hun inkomsten niet op, maar keren deze ten dele uit aan hun arbeiders, leveranciers, enz. of reserveren geld om nieuwe investeringen te kunnen financieren. Dat „reserveren” vindt niet plaats in een particuliere geldkist, maar bij een bank op deposito-rekening, door tijdelijke belegging in effecten of andershandse verschaffing van geld aan anderen. De banken, instellingen of particulieren die geld van de reserverende ondernemers ontvangen, besteden het op hun beurt zodat het geld blijft rollen. Dit is de stand van zaken in een maatschappij die normaal functioneert en a fortiori in een maatschappij die een snelle expansie kent, zoals b.v. de Westerse sinds 1940. Wanneer de ondernemers maar even de kans zien om een winstgevend project op te zetten, zullen zij het niet laten, want dat is hun taak en van dit ondernemen bestaan zij. Geen ondernemer gaat vrijwillig zijn geld oppotten.

Gedwongen dan? Gedwongen door de omstandigheden, zoals b.v. in de dertiger jaren heersten, toen het geen zin had — in 't algemeen gesproken — om te investeren, daar de markt toch reeds overvoerd was en bijna iedere onderneming met overcapaciteit had te kampen? Zeer zeker werd er toen geld opgepot, hoewel men de omvang ervan niet moet overdrijven. Maar de kwestie is dat dit oppotten van geld geen oorzaak maar gevolg

van de economische moeilijkheden was.

Het bewijs daarvoor vindt men in het nuchtere feit, dat de ondernemers geld tegen een zeer lage rentevoet konden opnemen, maar het toch niet deden, omdat er geen winst te behalen was. Er was geen markt voor de te produceren goederen. Was die markt er niet door geldschaarste, d.w.z. omdat de mensen geen geldmiddelen hadden om de goederen te kopen? Integendeel, het geld was ruim beschikbaar en zeer goedkoop. De markt ontbrak omdat: 1e. de wereldmarkt, die tevoren bestond, versplinterd was in compartimenten, die tegenover elkaar afgegrendeld waren. 2e. de wereldproductie-structuur in de voorafgaande 15 jaren door oorlog, inflatie en speculatieve consumptie was ontwricht. 3e. de prijs-kostenverhoudingen in het bedrijfsleven scheefgegroeid waren.

't Zou mij te ver voeren, dit alles nader uit te werken, maar we kunnen volstaan met op te merken dat ten eerste het oppotten van geld geen oorzaak maar gevolg van de depressie was en ten tweede slechts tijdens de diepste depressiejaren op enigszins omvangrijke schaal aanwezig was. Dit oppotten van geld is dus gevolg én uitzonderingsverschijnsel, en geenszins het algemene economische kwaad waaruit de verdere maatschappelijke euvelen voortvloeien. Als Keizer dit wil ontkennen rust op hem de plicht aan te tonen waarom dit verschijnsel dan niet permanent aanwezig is. Kan hij dat niet, dan mag hij geen generale conclusie (laatste zin 5e alinea) bouwen, uitgaande van een depressietoestand van beperkte duur.

Er is reden te over het zo te stellen. Keizer's theorie is n.l. niets anders dan de leer van Keynes' General Theory, het boek dat in 1936 verscheen en dat de oorzaak van de economische euvelen zocht in de te grote ongelijkheid van de inkomens, het oppotten van geld en het bestaan van de „functieloze” renteniers en beleggers. Zelfs de Engelse econoom, op wie Keynes' profetenmantel is gevallen, Roy Harrod, zegt nu echter onomwonden dat Keynes' theorie in de dertiger jaren zin had, maar over de na-oorlogse situatie onvoldoende uitsluitsel geeft.²⁾

Waar nu Keizer's stelling dat het geld niet als ruilmiddel kan functioneren omdat de rijke lieden het vasthouden, niet houdbaar bleek in generale zin, vervalt ook de rest van zijn betoog en met name zijn veroordeling van de rente. Er is geen sprake van „renteslavernij”, terwijl de normale productiviteitsrente evenmin uit „heidense” toestanden is opgekomen als de uitvinding van het pottenbakken, het gebruik van de wissel of het systeem van het dubbel boekhouden.

De hele kwestie is dat het renteverschijnsel niet „natuurnoodwendig” is, want het is een menselijke vinding, maar wel economisch noodzakelijk. Dit geeft m'n geachte confrater zelf toe. Hij zegt: „En wenste een vrije Israëliet over meer middelen te beschikken dan hij bezat, om een in zijn land aanwezige bodemschat te ontginnen, niets belette hem om van zijn naaste rentevrije middelen aan te trekken, tegen aandeel in de winst (spatiëring van mij).

Hoe nu, geen rente en wel winstaandeel? Keizer motiveert dit door te poneren: geen winst, geen beloning. M.a.w. een winstaandeel betaalt men alleen als er winst gemaakt wordt en is dus nooit een last. Rente zou dat wel zijn, want die moet betaald worden, ook als er geen winst is. En in dat geval komt de rente als last op de deelnemers in de onderneming te drukken.

Maar wat wil Keizer dan? De ondernemers en de aandeelhouders zijn toch de deelnemers die het ondernemingsrisico lopen, maar ook de winsten incasseren. Dat risico wenst een bank, die een crediet verschaft of een verzekeringsmaatschappij, die een ondershandse lening geeft, niet. Wordt de verplichting opgelegd in geval van verlies geen vaste rente te volderen, dan weigert de bank credieten te geven, of berekent een nog hogere rente (om de kwade kans te compenseren). En dat belemmert reservervorming in goede jaren. De hogere rente die de bank moet volderen in de goede jaren, om zich te compenseren voor de jaren dat er geen rente betaald mag

²⁾ Zie zijn Policy Against Inflation, 1958, met name Hoofdstuk 3.

worden (omdat de onderneming verlies lijdt) knabbelt echter niet alleen aan de reservering van de onderneming — en dus aan haar expansiekracht —, maar maakt het ondernemers zonder gevestigde reputatie moeilijker om te starten. En zo wordt precies het tegendeel van het beoogde bereikt: de economische expansie wordt geremd en de concentratie wordt bevorderd.

En nu nog de andere kant van de medaille. Wordt geen rente in rekening gebracht, dan kunnen allerlei nuttige werken doorgang vinden en is er geen werkloosheid, zegt Keizer. Dit is een argument dat van oudsher allerlei geldhervormers en sociale profeten heeft bekoord. Maar men heeft daarbij niet ingezien dat zo een belangrijke controle op de rentabiliteit van investeringen in een vrije maatschappij overboord gaat. De grondregel van de economie is nu eenmaal dat de middelen beperkt zijn en de behoeften onvoorstelbaar groot. Men kan niet alles tegelijk doen en moet dus uitkiezen wat het meest dringend is. De rentevoet is nu een van de belangrijkste hulpmiddelen, waarmee beslist wordt wat wel en wat niet zal worden uitgevoerd. De rente selecteert op ieder moment en in het licht van de bestaande schaarste-verhoudingen, de rendabele van de onrendabele investeringen. Is de rentevoet 5%, dan zijn de ondernemers die niet minstens 5% winst op het geïnvesteerde kapitaal kunnen verdienen het slachtoffer. Terecht, want zouden zij toch investeren, dan zou dit ten koste gaan van andere ondernemers, die 5% of meer verdienen, en per definitie productiever zijn omdat zij in meer dringende behoeften voorzien. De onbelemmerd functionerende rentevoet stuurt dus op evenwicht tussen geldmiddelen en investeringsmogelijkheden aan. En evenwichtigheid is voorwaarde voor harmonische ontplooiing.

Schakelt men de rente als selectiemiddel uit dan ontbreekt een maatstaf. Inplaats van de markt zal een plancommissie de selectie moeten verrichten. Wil Keizer naar Socialistische planning van de investeringen? Zo ja, hij zegge het; zo neen, hij vertelle welk selectiemiddel de plaats van de rente moet innemen.

Er is nog iets. Schakelt men de rente in een ontwikkelde economie uit, dan is er geen rem meer op onrendabele investeringen, zodat over-investering dreigt. Overinvestering betekent echter inflatie, want men besteedt meer dan mogelijk is. De economie wordt ten prooi aan ongezonde hausesstemingen. Waarop een terugschlag met faillissementen en werkloosheid moet volgen. Ook hier dus het tegendeel van datgene wat beoogd werd.

Ik concludeer:

1. Eliminatie van de rente is slechts mogelijk in een strict planmatig geleide economie, vertroebelt een juiste economische calculatie en leidt tot ongezonde conjuncturen, inflatie en werkloosheid.

2. Renteberekening in geval van winst en niet in geval van verlies bevordert de concentratie in het economisch leven en remt de gezonde expansie.

Ten slotte: Waarom het Jubeljaar renteberekening onder Israël onmogelijk maakte, is mij niet duidelijk. In principe kan men zich voorstellen dat de schuldeiser, die het land maximaal zeven jaar in bezit heeft en daarna teruggeeft, gedurende deze zeven jaar van een derde crediet krijgt met de grond als onderpand. Hij heeft maximaal zeven jaar de beschikking over de grond. Dit bezit is gedurende die tijd liquide te maken, ook al zal het op de grond te verkrijgen crediet de som van de waarde van zeven netto-oogstopbrengsten niet overtreffen. Is de geschatte gemiddelde opbrengst b.v. f 1000.— per jaar, dan is een crediet van f 7000.— in principe mogelijk. Acht de schuldeiser dat hij met dit crediet elders groter winst kan behalen dan de som van de netto-oogstopbrengsten dan zal hij crediet opnemen. Daarvoor moet hij rente betalen. De instelling van het Jubeljaar tast de productiviteitsrente dus niet aan, maar beperkt de grootte van de crediet-som en de crediettermijn.

Nog een slotopmerking.

De economische literatuur heeft de laatste twintig jaar met Keynes' schromelijk eenzijdige rentetheorie afgerekend en nu komt er een econoom die nog verder wil gaan dan Keynes zelf ooit droomde!

Maar ook: wat blijft er van de samenwerking tussen Gereformeerde academici over als men niet op elkaars argumenten ingaat? Mag ik hier in alle bescheidenheid wijzen op mijn artikelen over Wisselende Welvaart³⁾, waarin de theorie van de geldoppotting bij de physiocraat Quesnay en bij J. M. Keynes besproken werd, en waarin de eenzijdigheid van de klassieke en de Keynesiaanse economie werd aangegeven? Willen wij als Gereformeerden snel verder komen — we hebben veel in te halen! — dan moeten wij niet telkens opnieuw in dezelfde kuilen vallen. Dan veroorzaken wij ook verwarring bij de mensen die de zaken niet kunnen beoordelen. Veel mensen gaan, naar het woord van Calvijn, op de naam af en niet op de zaak zelve in. Kunnen, wij, zei Calvijn, door naamsverandering van deugden ondeugden maken, en omgekeerd? Kunnen wij, zo is mijn vraag, door een Bijbelse terminologie te gebruiken van een slechte economische theorie een goede maken?

H. W. DE JONG.

³⁾ Ambt en Plicht, October en December 1957.

„Samenspreken”

Daar is al wat over gesproken in en buiten de Gefeformeerde kerken! Het vóór en het tegen is heel wat in discussie geweest, sinds de „synode-Duursema” (26 Jan.-8 Maart 1946) besloot „contact te zoeken met de Gereformeerde kerken (onderhoudende art. 31 K.O.)” en deze synode vroeg „zoodra mogelijk, samen te spreken” en sinds er een „missive” van Ds J. Weggemans namens de synodale deputaten „met het verzoek, of U tot zulk een samenspreking bereid zijt” ter tafel was op de synode der Gereformeerde kerken te Groningen, 1946.

Onze synode concludeerde toen: „dat ook op de in haar vorm verwerpelijke uitnodiging der Utrechtse vergadering toch om 's Heeren wil in positieve zin zal te reageren zijn”, niet zo zonder meer, „doch onder bepaling:

- 1e. dat het thema der gedachtenwisseling primair zal moeten zijn het geheel der uit de officiële stukken reconstrueerbare eigenlijke oorzaken der geslagen breuk;
- 2e. dat de gedachtenwisseling voorshands alleen schriftelijk geschiede, en door beide partijen gepubliceerd en in de kerkelijke archieven gedeponeerd worde”.

Zó begon het. En het liep op teleurstelling uit langs een lange weg van over en weer schrijven en voorstellen en verzoeken.

En kon het ook anders?

De synodes der synodale kerken wilden meer „voeling” houden „inzake leerpunten, welke ons tot nu toe scheiden” met de „kerkengroep” van de „vrijgemaakten”, als gelijk naast elkaar staande kerk-organisaties.

Maar de Gefeformeerde kerken beleden Gods verlossing in 1944 en volgende jaren van onschriftuurlijke leer en menselijke machtsaanmatiging, zodat de synodale kerken zich moesten bekeren van hun boze handelingen en berouw hebben over hun uitwerping van dienstknechten des HEEREN, die zich door Gods genade trouw hielden aan Gods Woord.

En dat bleek telkens weer: de synodale kerken maken geen ernst met de tucht.

Voor enige jaren is er een „actie” op touw gezet van de kant van een synode der synodale kerken, dat de kerkeraden dan plaatselijk maar om samenspreking moesten vragen met de kerkeraden van de vrijgemaakten. Er moest „eenheid” komen.

En vele synodale kerkeraden hebben die

KRITISCHE KRABBELS

Als ze er maar hart voor hebben

We horen tegenwoordig van vreemde zaken. Er worden missen bediend met „bal na”. Er worden jeugddiensten gehouden met veel tra-la-la en rom-bom-bom en hupsa-heisa.

Het doel zal wel goed zijn, maar het middel zal wel verkeerd zijn.

Het zal ook wel niet helpen.

Toen indertijd geprobeerd werd met iets dergelijks jongens uit de achterbuurt van een stad van de straat te houden, zei een van de jochies: „Dris niks an, in de biescoop ist veel fâner”.

Als het gaat om „van je hela-hola houd er de moed maar in”, dát kan de wereld veel beter dan welke kerk ook.

Men zegt, dat ik te oud geworden ben voor dergelijke fratsen, maar dat geloof ik eigenlijk niet.

Er staat wel dat Paulus voor de Joden een Jood werd en voor de Grieken een Griek om ze voor Christus te winnen.

Maar ik lees nergens, dat hij voor piassen een piass werd. En we moeten niet denken, dat die er in zijn tijd niet waren. De wereld was er vol van. Maar tingel-tangel kon hij niet gebruiken voor zijn werk.

Het is wel te begrijpen, dat dominees en pastoors naar dergelijke middelen grijpen om de jeugd vast te houden. Want de zucht naar gekkernij en zotternij is groot onder de mensen. Het hart van ouden en jongen gaat er naar uit. Waarom het zó dan eens niet te proberen?

Men klaagt in vele kringen steen en been. Men kan de jeugd niet naar de kerk krijgen. Het is er alles zo koud en dor en saai.

Men kan de jeugd niet naar de catechisatie krijgen. Dat leren is zo droog als leer.

Men kan de jeugd niet naar de jeugdverenigingen krijgen. Het is er zo dor enz. enz. De schuld ligt niet alleen bij de jonge mensen.

Het kán ook aan de dominee liggen.

Hij kan hooi en stro te eten geven.

Het kan aan de manier liggen, waarop de

stof op de verenigingen wordt behandeld.

De schuld kan ook bij de ouders liggen.

Woont in onze gezinnen de vreze des HEREN?

Is het hart van ons ouders echt bij de dienst des HEREN? Dat is gewoonlijk een krachtig middel om ook de harten der kinderen te neigen tot die dienst.

En op het hart komt het aan.

Als iemand ergens hart voor heeft dan is niets hem gauw te zwaar of te moeilijk.

Er was eens een jongen, die hart had voor paarden en voor de paardensport.

Hij was niet erg vlug van begrip.

Ook niet bijzonder pienter of handig.

Helemaal geen buitengewone jongen.

Maar in de paardensport kon hij mee doen.

Bij een demonstratie toonde hij met anderen z'n kunst. Het was prachtig.

Ongelooflijk ingewikkeld en kunstig.

De paarden stapten en draafden en galoppeerden dat het een lust was.

De ruiters hadden ze aan een touwtje om zo te zeggen.

Ze vormden groepen, die uit elkaar stoven en weer naar mekaar toewaaierden en niet één raakte uit het gelid.

Ze draaiden cirkels en achten en andere lussen. En onze jongeman deed keurig mee.

Hij kende alle figuren en begreep alle signalen. Het was wonderlijk mooi.

Op de catechisatie was het mis.

Hij kende z'n vragen niet.

Die waren ook zo moeilijk.

En hij had zo weinig tijd.

En hij kon ook niet zo best leren.

Toen vroeg de dominee hem naar z'n sport.

Was dat niet moeilijk? Nou en óf.

Kostte dat niet veel tijd?

Elke week uren en uren.

Was daar niet veel inspanning voor nodig?

En moest hij daarvoor niet veel onthouden?

Ja zeker, het was een heksentoe.

Hoe kreeg hij dat dan klaar?

Omdat hij er zoveel van hield.

Omdat hij er hart voor had.

Daar zit hem de kneep.

Als ze er maar hart voor hebben....

FRATER.

plaatselijke samenspreking dan ook gehoorzaam gevraagd.

Zo ook b.v. in Tweede Exloërmond. Maar toen de kerkeeraad van de Gereformeerde kerk antwoordde, dat de boze tuchthandeling over hun vroegere herder ter sprake moest komen, was het ineens met die z.g. samenspreking gedaan.

Wel samenspreken, maar géén wederkeer. Wel oecumenisch voeling houden, maar géén bekering.

Met nog een ander voorbeeld is dit duidelijk te maken.

Vlak voor ons vertrek naar Groningen hadden we een gesprek met een lid van de synodale kerk te Ermelo over m'n schorsing in Tweede Exloërmond.

Dat gesprek had gevolgen. Er ging een brief naar de synod. kerkeeraad te Ermelo, om die schorsing ernstig te onderzoeken en gedaan onrecht te herstellen. De synod. kerkeeraad ging er op in en er zouden pogingen in 't werk gesteld worden, om de schorsing te „herzien”.

Er werd mij gevraagd, of ik dan zo nodig „inlichtingen” wilde verschaffen. En zo kwam de zaak „aan de rol”.

Natuurlijk moest de synod. kerkeeraad van Ermelo nu met de synod. kerkeeraad in Tweede Exloërmond „handelen”, want dáár was de schorsing geschied en daar moest ook gehandeld worden over de „eigenlijke oorzaken”.

Maar ik heb nooit inlichtingen behoeven te geven!

Na een jaar sprak ik één van de predikanten van de synod. kerk te Ermelo, die zei: „ja, er wordt aan gewerkt, heb maar geduld!”

Nu, meer dan zeven jaren daarna heb ik er nog nooit van gehoord.

Wel samenspreking, maar geen wederkeer.

Er was een broeder op de synode te Groningen in 1946, br. L. Berk, die een „minderheids-rapport” indiende bij de synode, waarin hij schreef:

„Het opheffen van de bestaande scheiding mag niet in den weg van samenspreken en onderhandelen plaats hebben. Die scheiding mag alleen opgeheven worden in den weg van bekering en wederopneming in de gemeente”.

Deze broeder zag het goed.

En onze synode in Bunschoten-Spakenburg, zei, twaalf jaren daarna, praktisch hetzelfde.

C. STAM.

PERSSCHOUW

Gebed voor de Kerk

Uit „Kerk en Woord”, het orgaan van de Vrije Gereformeerde Kerken van Zuid Afrika, knipten we dit „Gebed voor de Kerk”

Wij debatteren heftig en verbeteren, Meedogenloos slaat onze tong de naaste neer. Wij willen alle dingen altijd beter weten, Wij hebben geen vertrouwen en geen liefde meer.

Wij gaan geharnast naar vergaderingen — Want elke broeder kan een vijand zijn — Wij kunnen niet meer onbevungen zingen, Ons bidden is vergiftigd door venijn.

Erbarm U Heer, wij kunnen zo niet verder en toch, wij mogen hier niet blijven staan. Gij zelf hebt U gesteld tot onze Herder, breek niet Uw staf, Uw kudde zou vergaan.

Doe nog Uw kandelaar niet weg van uit ons midden, al hebben wij Uw Geest zo bitter vaak bedroefd. Hoor ons vandaag om schuldvergeving bidden, vergeving, die een elk van ons zo zeer behoeft.

Parva.

Dat velen dit gebed mogen bidden!

Elke dag!

Die Verbondsbeskouwing van Vader Postma

Dr V. d. Waal schreef in „Kerk en Woord” het „Maandelikse Orgaan vir die Vrije Gereformeerde Kerke in S.-Afrika” het volgende artikel onder het bovengenoemde opschrift.

In verband met die moeilikhede wat in Nederland voorgekom het insake die doop en die verbond, is dit die moeite werd om te vra, wat was die standpunt van die herstigter van die Gereformeerde Kerk in Suid-Afrika?

Was hy van mening, dat net die **uitverkorenes** by die ware verbond behoort, en dat in die doop die **wedergeboorte** verseël word? Of was sy mening, dat alle gedooptes in die verbond opgeneem is, en dat die doop ook die **roeping** verseël om die **belofte van die Here aan te neem**?

Ons kan sê, dat Ds D. Postma die **laaste** mening gedeel het. Hy was 'n vriend van Prof. Helenius de Cock, 'n seun van die bekende Hendrik de Cock. Helenius het met vrymoedigheid die mening verdedig, dat in die doop die belofte van die verbond aan ALLE gedooptes verseël word. En Ds D. Postma het ook met daardie mening ingestem.

'n Mens kan rustig sê, dat Postma die mening verdedig het, wat later ook deur die beswaardes en vrygemaaktes in Nederland verdedig is. Dis darem moeilik om te verstaan, dat die mening van vader Postma vandag eintlik baie min aanhangers het, terwyl die leer van die veronderstelde wedergeboorte sy duisende verslaan.

Daar word deur baie mense erken, dat daar 'n reformasie moet kom.

Maar ongelukkig word nie ingesien dat die verstaan van die verbond 'n reformasie kan bevorder of teenwerk nie.

As daar uitgegaan word van die doop as verseëling van die wedergeboorte of die verkiesing, dan het die prikkel om die belofte van die Here aan te neem verdwyn. Dan kom daar die gerustes te Sion. Slegs as daar besef kom dat die doop ook 't **eis** inhou om die verbondsbeloftes te aanvaar, kan daar weer ontwaking kom. En nou moet ons van Postma sê dat hy in in sy predikasies hierdie laaste ding baie sterk benadruk het. Eintlik kan gesê word dat hy die mening, waaraan die naam van dr Kuyper verbind is en wat later deur die nederlandse sinodes helaas bindend sou vasgelê word, heeltemal afgewys het.

Ons gee enkele bewyse uit sy preke. Eers 'n preek oor die mooi teks van Ex. 19 : 5—8. Datum: 20 Dec. 1874 en 14 Juli 1890:

„De Israëlieten zijn, volgens de belofte met de besnijdenis verzegeld, bondgenooten, maar God wil, dat zij zelve nu met bewustheid vrijwillig hetzelfde ingaan en belijden. (Intusschen opgemerkt, hoe wij Christen kinderen bij den doop ook verzegeld worden als bondgenooten, maar tot jaren gekomen, moeten wij zelve geheel vrijwillig Gods verbond omhelzen en belijden)”.

Ongedateerde preek oor Matth. 28 : 19: „Het ontvangen van het Sakrament des Doops bewijst ook niet dat men daarom wedergeboren is; Petrus zegt dat de Doop ons nu ook behoudt door de opstanding van Jezus Christus. Als die doop eene vraag is van een goed geweten tot God... Simon de Toovenaar was ook gedoopt en toch noemt de Apostel hem een gansch bittere gal en samenkn. der ongerechtigheid. Degenen die in de Gem. Corinthe die zoo ernstig om hunne gruwelijke zonden door den Apos. Paulus bestraft worden waren ook gedoopt. Wie zal zeggen dat zij bekeerd waren.”

„Wij moeten hier echter voor wij verder gaan opmerken dat met het toedienen en ontvangen van het Sacrament des doops geene wederbarende kracht gepaard gaat. Dit toch stellen de Roomschen, ook de Lutherse leer dit ten deele en andere sekten die deze leer van de Roomschen overgehouden hebben.

Het ontvangen van het Sacrament des doops verzekert niet de bekeering en de zaligheid; Christus stelt het geloof voorop in onzen tekst; ook als Hij zegt; Die gelooft zal etc.”

As ons dit lees dan klink dit alles vir ons baie aktueel; en dis vir ons nie 'n vraag nie waar vader Postma sou staan in die diskussies oor die verbond. Hy wys die doop as verseëling van inwendige genade heeltemal af; volgens hom is die doop 'n verseëling van die belofte wat met 'n gelowige hart aanvaar moet word.

Ons spreek die hoop uit dat nie maar net die graftes van die voorvaders vandag gebou word, maar dat daar ook weer 'n aanvaarding kom van hulle leer.

Hoewel eintlik die invloed van die kuyperiaanse opvatting baie sterk is, is daar gelukkig ook wat raakgesien het, dat die doop die belofte, die saligheid wat BUIE ons lê verseël.

Mag hulle die nasie leer sy doop te verstaan.

Postma was een zeer belangwekkende figuur eerst in de Afscheiden Kerken in Nederland en daarna in Zuid-Afrika. Hij heeft zeer veel geschreven. Was zeer bekwaam. Er moest eens een goed boek over hem verschijnen.

Postma was leerling van De Haan van Groningen, maar als bij zovelen is ook bij hem successief het reformatorisch licht over verbond en doop opgegaan. C. V.

VAN HIER EN GINDS

Kernreactor als geschenk

Als de „General Convention” (de algemene vergadering) van de Episcopal Church in de Ver. Staten in oktober bijeenkomt, zal de Amerikaanse episcopale kerken gevraagd worden, een bedrag van 400.000 dollar ter beschikking te stellen voor een atoom-reactor, die dan „namens de gehele kerk” aan de St. Pauls' universiteit te Tokio zou worden aangeboden. Doel: bevordering van vreedzaam gebruik der kernenergie ook ten behoeve van de betrokken universiteitskliniek.

Verkeerde Zendingstijver

In een artikel in het orgaan der Zuid-Afrikaanse Hervormden, „Die Kerkbode” heeft prof. dr Ben J. Marais van de universiteit van Pretoria de zendingstijver der Boeren onder de Bantoenegers gelaakt, wanneer deze ingegeven zou zijn door de overweging dat de blanken op die manier hun positie kunnen handhaven, omdat het christendom de negers onder controle zou houden. „Wanneer men denkt dat de zending de kleurlingen nederig houdt dan maakt men van het christendom precies datgene wat de communisten het verwijten te zijn: opium voor het volk”, schreef prof. Marais.

Dag der rooms-katholieken in Duitsland

Op de 78ste Duitse Katholiekendag, van 13 tot 17 augustus te Berlijn te houden over het thema: „Onze zorg is de mens, onze redding de Heer” worden meer dan 40.000 roomsen uit Westduitsland en meer dan 60.000 uit Oostduitsland verwacht. Er zal een inzameling worden gehouden voor de bouw van een kerk, gewijd aan Maria als „koningin der martelaren”. Die kerk zal verrijzen op het terrein van de Ploetzensegevangenis, waar vele politieke en godsdienstige tegenstanders van het nazi-regime ter dood zijn gebracht.

Jehovah-getuigen

De Jehovah-getuigen hebben in New-York een monstercongres gehouden. De slotbijeenkomst in het Yankee-stadion werd door tweehonderd duizend mensen bijgewoond. De heer Knorr, de tegenwoordige leider der Jehovah-getuigen, veroordeelde de Verenigde Naties en trouwens elke mensenregering. Het uur van de beslissende strijd tussen goed en kwaad achtte hij gekomen. Dit Armageddon zal vreselijker zijn dan de zondvloed, zei de heer Knorr. De „Jehova's Getuigen” behoeven zich echter volgens hem niet ongerust te maken, daar zij zich onder de 144.000 uitverkorenen bevinden.

Terwijl de heer Knorr over Armageddon sprak, dreven er, bericht Reuter, dikke roetwolken over het stadion, afkomstig van een brand in de omgeving.

Aan het slot van de bijeenkomst zei Knorr: „Wij kennen de dag noch het uur, maar het einde der wereld is nabij”.

STUDENTEN-CONGRES

Het bestuur van het Verbond van Geref. Studenten maakt bekend, dat D.V. op woensdag 17, donderdag 18 en vrijdag 19 dec. a.s. het Kamper Congres weer zal worden gehouden, waar als sprekers zullen optreden:

Prof. Dr K. J. Popma over „Calvinistische Cultuurbeschouwing”;

Ds B. F. J. Schoep over „Christen-zijn in de Samenleving”; en

Ir F. Stamhuis over „Techniek”.

We hopen woensdag de 17e te beginnen, des middags om twee uur, in 't gebouw der Theol. Hogeschool, Broederweg 15, Kampen.

Voor logies wende men zich tot de Ab-actis: Graagschap 29 I, Kampen.

Namens het bestuur:

J. GEERTSEMA, h.t. ab-actis.

KERKNIEUWS

Beroepen te Kemptonpark (Zuid-Afrika): L. W. G. Blokhuis te Zevenbergen.

Als beroepende kerk van de in het Zuid-Hollands Zendingconvent saamwerkende kerken werd door de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Leerdam beroepen voor de missionaire dienst des Woords op Nieuw-Guinea: **Ds P. Kingma**, predikant van de Gereformeerde Kerk te Noordbergum (Fr.)

Aangenomen naar Maastricht: kand. M. R. v. d. Berg te Kampen.

Bedankt voor Nieuwleusen: H. J. Meyerink te Aduard.

Bevestiging en Intree. Na bevestigd te zijn door Ds W. Scheele van Arnhem deed J. H. Kamerbeek zijn intree als predikant van Oosterbeek en Velp. Zijn intrepreek had tot tekst 2 Cor. 5 : 18—21. Het adres van Ds Kamerbeek is voorlopig hotel „Dreyeroord”, Graaf van Rechterenweg 12, Oosterbeek.

Kerkbouw. De kerk van Voorburg nam haar geheel gerestaureerde en vergrootte kerkgebouw — de in Nederland enige Hugenotenkerk — in gebruik.

Kerkelijk Handboek. De Uitgeefster van het Kerkelijk Handboek — de fa. Oosterbaan en le Cointre te Goes benoemde tot redacteur van het Handboek ds D. Deddens, theol. drs van Mariënberg.

Theologische Hogeschool. Op maandag-avond 8 december werd het rectoraat over de Theol. Hogeschool door Prof. C. Veenhof overgedragen aan Prof. Dr H. J. Jager. De aftredende rector hield daarbij een rede over het thema: Prediking en Uitverkiezing, Kort Overzicht van de strijd, gevoerd in de Christelijke Afscheidene Gereformeerde Kerk tussen 1850 en 1870 over de verhouding van prediking en Uitverkiezing.

KORTE NOTULEN

van de vergadering van de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool der Gereformeerde Kerken in Nederland met de „Deputaten-Financiële” in het gebouw dier Hogeschool te Kampen op maandag 8 december 1958.

Art. 1. Van de curatoren was Ds F. de Vries met kennisgeving afwezig. Evenzo van de Hoogleraren Prof. C. Veenhof.

Art. 2. Na behoorlijke opening van de vergadering werden gelezen de notulen van de vergaderingen van Deputaten-curatoren en deputaten-financiële op 6 december 1957, 11 februari 1958, en 23 september 1958. Zij werden met een kleine wijziging vastgesteld.

Art. 23. De President heette Ds H. Veltman, die door de zittende generale synode volgens aanwezig der P.S. „Utrecht” tot Curator is benoemd, bijzonder welkom. Ds H. Veltman tekende het Formulier der Curatoren.

Art. 4. De begroting voor het jaar 1959 werd in bespreking genomen. Deze vertoont een begroot tekort van f 17.750.— grotendeels als gevolg van verhoging van honoraria en pensioenen en kosten van onderhoud der gebouwen. De inkomsten, die in 1957 per ziel f1,30 bedroegen, zullen tot f1,50 per ziel moeten stijgen. Dit betekent, dat het totaal der collecten-opbrengst met ruim 20% dient te vermeerderen. Na bespreking wordt besloten, dat deputaten-

curatoren en deputaten-financiële zich samen tot de kerkeraden zullen wenden met het verzoek aan de verziening in de financiële behoeften der Hogeschool ook voorts goede aandacht te schenken. De begroting werd vastgesteld overeenkomstig hetv oorstel der Deputaten-Financiële.

Art. 5. De korte notulen werden gelezen en vastgesteld.

Art. 6. Na dankzegging bij monde van Ds K. Doornbos werd de vergadering door de President gesloten.

Voor de Curatoren,

J. VAN BRUGGEN, Assessor.

Collecten en Contributies Theol. Hogeschool. Met het oog op het naderende jaareinde verzoeken wij hierbij de kerken (boekhouders van de kerken) te willen bevorderen dat de nog niet afgedragen collecten voor de opleiding dienst des Woords thans z.sp.m. op de gebruikelijke wijze worden gestort.

Verder verzoeken wij de plaatselijke correspondenten, die hun afrekening contributies 1958 nog niet hebben teruggezonden, zulks alsnog op korte termijn te willen doen.

Deputaten-Financiële van de Theol. Hogeschool, Groningen, Burgstraat 32.

Zojuist is verschenen:

„De grondlegging der wereld”

„Zag Israël zijn uittocht als schepping?”

Twee aktuële studies door

Dr. D. HOLWERDA

176 blz. op royaal formaat Prijs f 4.50

Voor intekenaren op het Ecclesia-Arsenaal f 3,50

UITGEVERIJ J. BOERSMA - ENSCHEDE

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 Oct. begon de tweede helft van de lopende jaargang van ons blad. We verzoeken onze abonné's hun abonnementsgeld f 5.— per halfjaar of f 10.— per jaar te willen overmaken op postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist met bijvermelding voor OPBOUW.

De incassokosten zijn tegenwoordig zo hoog, dat we vertrouwen dat onze abonné's aan ons verzoek zullen voldoen.

DE ADMINISTRATIE.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

VERSCHENEN:

Brochure „ISRAËL EN DE DUIZEND JAREN VAN OPENBARING 20” Door Ds J. C. Janse te Zutphen

32 pagina's met omslag, royaal formaat. Prijs f 1.50.

Bestellingen uitsluitend per giro bij DRUKKERIJ STEENBERGEN - ZEIST Giro 233117

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Studenten abonnement f 6.— per jaar. Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

ADVERTENTIE-TARIEF:

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.